

1 EVROPSKÁ UNIE A MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÁ INTEGRACE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Tato kapitola se zabývá vysvětlením mezinárodní ekonomické integrace a jejími jednotlivými stupni od pásma volného obchodu, přes celní unii, primární hospodářskou unii, rozvinutou hospodářskou unii, formativní hospodářskou a měnovou unii až po úplnou hospodářskou a měnovou unii. Dále se v této kapitole seznámíte se třemi procesy – internacionalizací (prorůstáním národních ekonomik), interdependencí (prohlubováním závislosti národních ekonomik) a ekonomickou integrací (spojování ekonomik ve větší celky).

V rámci této kapitoly také budeme věnovat vymezení Evropské unie jakožto mezinárodní organizace svého druhu („sui generis“), která má některé společné a naopak některé odlišné rysy od klasických mezinárodních organizací. Tyto klíčové odlišnosti si vysvětlíme na několika oblastech, které vymezují fungování mezinárodní organizace od jejího vzniku až po její praktické fungování, institucionální a legislativní rámec a v neposlední řadě také její vztah vůči členským státům či právnickým a fyzickým osobám, které se na území takovéto mezinárodní organizace pohybují

CÍLE KAPITOLY

Budete umět:

- základní pojmy jako jsou mezinárodní ekonomická integrace, internacionalizace či interdependence
- popsat stupně mezinárodní ekonomické integrace
- vymezit Evropskou unii jakožto mezinárodní organizaci svého druhu
- určit specifika Evropské unie
- definovat symboly Evropské unie
- charakterizovat ekonomický profil Evropské unie

Získáte:

- znalosti příčin a důsledků propojování ekonomik
- schopnosti vysvětlit rozdíly mezi jednotlivými stupni mezinárodní ekonomické integrace
- schopnosti vysvětlit rozdíly mezi Evropskou unií a klasickou mezinárodní organizací
- schopnosti popsat ekonomický profil Evropské unie

Budete schopni:

- definovat jednotlivé procesy, ke kterým dochází ve světové ekonomice
 - rozlišovat pojmy internacionalizace, interdependence a integrace
 - vysvětlit rozdíly mezi jednotlivými stupni mezinárodní ekonomické integrace
 - definovat Evropskou unii jakožto mezinárodní organizaci svého druhu
 - určit specifika Evropské unie
- vysvětlit rozdíly mezi klasickou mezinárodní organizací a Evropskou unií

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Internacionalizace, interdependence, mezinárodní ekonomická integrace, pásmo volného obchodu, celní unie, primární hospodářská unie, rozvinutá hospodářská unie, formativní hospodářská a měnová unie, úplná hospodářská a měnová unie, Evropská unie, klasická mezinárodní organizace, symboly Evropské unie, ekonomický profil Evropské unie.

1.1 Mezinárodní ekonomická integrace

Jestliže je Evropská unie integračním uskupením ekonomické povahy, je nezbytné si nejprve naformulovat příčiny, formy či stupně mezinárodní ekonomické integrace, čili jinými slovy řečeno, proč se dva a více států slučují do jednoho ekonomického celku a jakých podob může toto uskupení nabývat.

Mezinárodní ekonomická integrace představuje proces, který je výsledkem vzájemného a postupného prorůstání, propojování, následného přizpůsobování a sblížování národních ekonomik. Při pohledu na světovou ekonomiku jsme schopni rozlišit několik subjektů. Jedná se především o národní ekonomiky, integrační uskupení a mezinárodní instituce.

V posledních několika dekadách se ve světové ekonomice znatelně prosazuje tendence k postupnému prorůstání jednotlivých ekonomik, které se odborně nazývá jako **internacionalizace**. Toto prorůstání má převážně mikroekonomickou povahu, jejímž základem je mezinárodní dělba práce. Pokud vezme v potaz, že elementárním cílem každé firmy je maximalizace zisku, čehož může dosáhnout např. pomocí minimalizace nákladů, potom je pro firmu ze země, kde je drahá pracovní síla, přirozené, že hledá ekonomiku, kde je levnější pracovní síla a tím pádem jsou nižší i výrobní náklady. Nebo se rozhodne navýšit své celkové příjmy. Dochází tak k přesunu kapitálu z jedné země do druhé. Tato firma může založit zcela novou firmu nebo může kapitálově vstoupit již do existující firmy. Nejčastěji jsou nositeli pohybu kapitálu v této podobě velké nadnárodní firmy (např.). Specifickým projevem internacionalizace je pak globalizace, která je chápána jak pozitivně, tak i negativně. Typickým

příkladem firmy mající globální vliv jsou např. McDonald's či Coca-Cola Company. Výhodou globalizace je možnost koupit si daný výrobek v podstatě v každém koutě světa, na druhé straně mnohdy dochází k likvidaci národních výrobců a smazávání různorodosti.

Jestliže národní ekonomiky mezi sebou čím dál více prorůstají, stávají se na sobě i závislými. Typickým příkladem by mohla být situace, kdy máme dvě země, zemi A a zemi B. Dejme tomu, že země A je efektivnější ve výrobě průmyslových výrobků a země B efektivněji vyrábí zemědělskou produkci. Potom je pro obě dvě země výhodné, aby se specializovaly na výrobu těch výrobků, kde mají konkurenční výhodu. Pakliže ekonomika funguje bez výkyvů, je nastalá situace pro obě země výhodná. Nutno ale podotknout, že obě země se na sobě stávají závislými, což se v odborné terminologii nazývá jako interdependence. Potíž může nastat tehdy, stane-li se nějaká neočekávaná situace. Tou by mohla být např. velká neúroda v zemi B v důsledku velkých such, jejímž důsledkem bude neuspokojená poptávka po potravinách nejen v zemi B, ale i v zemi A, které vzhledem ke své specializaci produkuje pouze průmyslové výrobky. Závislost jedné ekonomiky na druhé může mít podobu i tzv. jednostranné závislosti, zpravidla ve směru malé, otevřené ekonomiky ve vztahu k velké ekonomice (např. česká ekonomika je silně závislá na německé ekonomice) nebo rozvojového státu ve vztahu k ekonomicky vyspělé ekonomice.

Pakliže jsou ekonomiky natolik prorostlé a současně i na sobě závislé, a to ať už jednostranně, či vzájemně, je přínosné zamyslet se nad tím, zdali by nebylo pro obě strany výhodné podpořit tyto jevy v podobě ekonomické integrace a získat tak tzv. synergický efekt. Mezinárodní ekonomickou integraci pak lze charakterizovat jako objektivně se prosazující proces, kdy dochází na základě mezinárodní smlouvy ke vzniku větších zmezinárodnělých ekonomických celků. Zpravidla se tak děje pomocí dohody mezi vládami daných zemí, jež určuje na základě mezinárodní smlouvy podobu ekonomické integrace. Jestliže internacionalizace a interdependence jsou přirozené jevy, jež se prosazují zejména na mikroekonomické úrovni, potom ekonomická integrace je čistě projev politické vůle daných států. Do jaké míry se budou dva a více států integrovat záleží čistě na dohodě mezi těmito subjekty, což je obsahem mezinárodní smlouvy, která vymezuje cíl této integrace, realizovaná opatření, práva a povinnosti zúčastněných zemí a případně vymezuje i instituce, jež by měly danou ekonomickou integraci řídit.

Forma mezinárodní ekonomické integrace může mít několik stupňů či fází:

- Pásmo volného obchodu
- Celní unie
- Společný trh
- Primární hospodářská unie
- Rozvinutá hospodářská unie
- Formativní hospodářská a měnová unie
- Hospodářská a měnová unie
- Politická unie

Pásmo volného obchodu je nejnižším stupněm ekonomické integrace, tj. míra propojení národních ekonomik a množství provedených opatření je v rámci uvedených stupňů ekonomické integrace nejnižší. Podstata pásma volného obchodu spočívá v tom, že se zúčastněné země dohodnou v rámci mezinárodní smlouvy na zrušení překážek volného obchodu, zpravidla u průmyslových výrobků. Mezi tyto překážky řadíme zejména cla a různá množstevní (kvantitativní) omezení čili kvót, jež jsou uvalena na dovážené zboží. Jinými slovy řečeno, země začnou mezi sebou obchodovat bez cel a množstevních omezení, což podporuje obchodní výměnu a v případě, že jsou tyto ekonomiky prorostlé a navíc mají v určitých oblastech konkurenční výhodu, je to výhodné pro obě strany. Zúčastněné země si však ponechávají vlastní (autonomní) obchodní politiku vůči třetím zemím, tj. zemím, jež se této integrace neúčastní (jestliže země A uzavře dohodu o vytvoření pásma volného obchodu se zemí B, budou po vstupu této dohody v platnost mezi sebou obchodovat bez cel, vůči zemi C, která se této integrace neúčastní, však uplatňují vlastní obchodní politiku – např. země A může uvalit na dovoz určitého zboží ze země C clo ve výši 10 %, kdežto země B může uvalit clo na výrobky ze země C ve výši 25 %). Typickým příkladem tohoto stupně je např. NAFTA (Severoamerická zóna volného obchodu sdružující USA, Kanadu a Mexiko) nebo pásmo volného obchodu mezi EU a Jižní Koreou.

Celní unie je vyšším stupněm ekonomické integrace, které se odlišuje od pásma volného obchodu tím, že kromě vzájemného zrušení cel a nejrůznější kvót na dovoz zboží, země zavádějí i společnou obchodní politiku. Jinými slovy řečeno to znamená, pokud použijeme předchozí příklad, že země A i B budou uplatňovat stejné clo vůči zemi C. Pro oba stupně ekonomické integrace je společné, že se nesnaží o vytváření nadnárodních institucí, na které by přenášely své pravomoci a které by celou integraci řídily. Podstatou je spíše liberalizovat vzájemný obchod a podnítit tak ekonomický růst všech zúčastněných zemí. Typickým příkladem celní unie je např. celní unie mezi Českem a Slovenskem od jejich rozdělení v roce 1993 až do vstupu do EU v roce 2004. Celní unie funguje i mezi Evropskou unií a Tureckem. V minulosti byla velmi úspěšná celní unie mezi Belgií, Nizozemím a Lucemburskem, která byla inspirací i pro vznik Evropského hospodářského společenství.

Společný trh je dalším stupněm ekonomické integrace rozšiřujícím oblasti, kterých se dotýká liberalizace vzájemného obchodu. Kromě průmyslových výrobků se uvolňuje pohyb osob, kapitálu a služeb. V praktické rovině se tak vytváří z dílčích národních trhů jeden velký trh. Jelikož koordinace hospodářské politiky na tomto stupni ekonomické integrace neprobíhá, je nezbytné za účelem dosažení pozitivních efektů vytvoření společného trhu, zajistit aby zúčastněné země měly podobnou ekonomickou úroveň a obdobné nastavení hospodářské politiky. Typickým příkladem společného trhu je např. MERCOSUR (Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay a Venezuela).

Primární hospodářská unie oproti společnému trhu obsahuje i koordinaci vybraných hospodářských politik jako je např. zemědělská politika, dopravní politika či regionální politika. Státy tak mezi sebou spolupracují i v otázkách směřování hospodářské politiky a konkrétních opatřeních dané hospodářské politiky. Dalším znakem, jenž odlišuje tento stupeň od předchozích, je institucionalizace celého integračního uskupení, kdy tyto instituce z části

integraci řídí a rozvíjejí a v některých případech na ně státy přenášejí své svrchované pravomoci. Zpravidla tak činí z toho důvodu, že na nadnárodní úrovni mohou být čistě ekonomická rozhodnutí oddělena od rozepří mezi politickými stranami, jež jinak poměrně často blokují přijetí potřebného zákona či opatření dané hospodářské politiky. Příkladem primární hospodářské unie by mohlo být Evropské hospodářské společenství v 70. a 80. letech.

Rozvinutá hospodářská unie rozšiřuje předchozí stupeň o další opatření za účelem ještě větší liberalizace volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Základem tohoto stupně je rozšíření společného trhu na tzv. jednotný vnitřní trh. V průběhu času se na příkladu Evropského hospodářského společenství ukázalo, že samotná realizace společného trhu zcela nenaplnila svou podstatu, tj. volný pohyb výše uvedených faktorů. Členské státy totiž využívaly celou řadu skrytých opatření, jež měla stejně omezující důsledky na volný pohyb jako cla nebo kvóty. Mezi tyto opatření lze řadit nejrůznější technické či hygienické normy, věcné překážky jako jsou zdlouhavé celní prohlídky na hranicích mezi státy či různé daňové překážky (např. rozdílné sazby DPH), se kterými se museli výrobci při exportu svých výrobků či služeb do ostatních členských států potýkat. To pak přirozeně bránilo naplnění podstaty společného trhu. Podstatou jednotného vnitřního trhu je tedy odstranění těchto bariér a dosažení skutečného vnitřního trhu s volným pohybem zboží, služeb, osob a kapitálu. Příkladem rozvinuté hospodářské unie by mohla být EU v 90. letech.

Formativní hospodářská a měnová unie už ze svého názvu napovídá, že kromě vnitřního trhu a spolupráce členských států ve vybraných hospodářských politikách integrační uskupení zavádí společnou měnu, jež nahrazuje původní národní měny. Fakticky to znamená, že členské země ztrácejí svoji autonomní monetární politiku a rozhodování o opatřeních měnové politiky se přenáší na společný orgán, ve kterém mají zastoupení zúčastněné státy. Národní centrální banky se stávají jakousi „prodlouženou rukou“ společného orgánu. V současnosti se na tomto stupni nachází Evropská unie, kdy funkci společného orgánu s pravomocí rozhodovat o měnových otázkách plní Evropská centrální banka se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem.

Úplná hospodářská a měnová unie by znamenala kromě společné měny i společný rozpočet celého integračního uskupení, čili společnou fiskální politiku, která by představovala jednotný výběr přímých i nepřímých daní a jejich následné přerozdělování. V rámci tohoto integračního stupně se výrazně integrovaly i další dříve čistě autonomní hospodářské politiky, kde si členské státy ponechávali suverenitu, např. sociální politika či vzdělávací politika.

Otázkou nasnadě je, proč se vlastně suverénní státy spojují do větších ekonomických celků. V naprosté většině případů je odpověď stejná – národní ekonomiky se integrují z toho důvodu, že spatřují v tomto kroku jistý přínos. Bylo by zavádějící tvrdit, že mezinárodní ekonomická integrace s sebou nese pouze přínosy. Ba naopak, z krátkodobého hlediska mohou převažovat dokonce negativní účinky integrace. Na základě teorie mezinárodní ekonomické integrace by však z delšího časového hlediska měla převážít pozitiva nad negativy. Ekonomická integrace může mít své pozitivní, ale i negativní účinky hned na několik subjektů – jednak jsou to firmy, kterým se v pozitivním slova smyslu rozšiřuje trh, na kterém lze realizovat úspory z rozsahu, na druhé straně se musejí potýkat se zvýšenou konkurencí, což nemusejí všechny firmy v daném státě ustát. Výhody z integrace mohou, a zpravidla i mají, spotřebitelé, kteří mohou těžit z

ostřejší konkurence, která tlačí buď ceny směrem dolů, nebo se zvyšuje při nezměněné ceně kvalita. Na druhé straně mohou existovat i negativní účinky integrace v podobě např. kontroly kvality spotřebního zboží a potravin, která je na tak velkém trhu vždy složitější. I zaměstnanci firem mohou z ekonomické integrace těžit, nebo naopak pocítit její negativní dopady. Například na příkladu Evropské unie volný pohyb osob dává občanům členských zemí možnost žít, pracovat a usazovat se v jakékoliv členské zemi, což je lákavé zejména pro občany méně vyspělých zemí, čehož plně využili např. občasně Polska či pobaltských zemí. Z pohledu zaměstnaného občana státu, kam tato pracovní síla přijde, to však může znamenat negativní efekt integrace, obzvláště pak v případě, že jej „připraví“ o práci z důvodu nižších mzdových požadavků. Kapitola sama pro sebe je existence společné měny, která zjednodušuje platební transakce mezi subjekty členských států, na straně druhé na příkladu eurozóny můžeme konstatovat, že může znamenat i obrovské náklady spojené se záchranou společné měny v případě, kdy jedna ze členských zemí je vysoce zadlužena a její neschopnost dostát svým závazkům ohrožuje samotné fungování společné měny. I samotné státy mohou mít ze zapojení do integrace prospěch. Zejména se to týká malých zemí, jež mají ve světové ekonomice velmi slabou pozici. Pomocí silného ekonomického uskupení, jehož jsou členy, mohou lépe uskutečňovat své obchodní zájmy. Pokud se navíc jedná o malou a zároveň proexportní ekonomiku může spojení s dalšími ekonomikami a zrušení obchodních překážek představovat výrazný impuls exportem taženého ekonomického růstu. V případě integračních uskupení vzniklých na základě supranacionálního typu integrace je pak zásadní otázkou rozsah ztráty národní suverenity. V mnoha ohledech to přináší svá pozitiva (rozhodování na nadnárodní úrovni s sebou nese vícero pohledů a konečný výsledkem může být na výrazně vyšší kvalitativní úrovni, než kdyby k němu došlo pouze na národní úrovni), jednak svá negativa, kdy může být členský stát v dané oblasti přehlasován a následně musí implementovat opatření proti své vůli (v Česku se jedná např. o kauzu pomazánkového másla či tuzemského rumu).

1.2 Vymezení Evropské unie

Evropská unie je jakožto mezinárodní organizace subjekt mezinárodního práva. Jejími členy jsou některé evropské státy (v současnosti 27). Forma integrace, na základě které byla Evropská unie vytvořena, je však odlišná od klasické metody mezistátní spolupráce. V této souvislosti hovoříme, že Evropská unie byla vytvořena metodou **nadstátní** (supranacionální) integrace.

V klasické mezistátní spolupráci platí svrchovaná rovnost států, jejichž mezinárodněprávní suverenity je omezena jen suverenitou jiných států (např. Organizace spojených národů či Světová obchodní organizace). Státy jsou vrcholem hierarchie subjektů mezinárodního společenství a jeho práva, jsou si rovny a jsou nadřazeny vnitrostátním subjektům. Státy také vytvářejí mezinárodní organizace.

Standardní mezinárodní organizace zpravidla nese tyto znaky:

- je založena mezinárodní smlouvou mezi zakládajícími členy,
- svrchovaná rovnost států, což se projevuje zejména u hlasování, kdy zpravidla platí, že každý stát mívá jeden hlas, a to bez ohledu na jeho velikost,

- disponuje dvěma typy orgánů – (i) rozhodovací – v těch jsou zastoupeny členské státy a kde se vytvářejí zásadní rozhodnutí o dalším směřování dané mezinárodní organizace (ii) výkonné, jež v praxi realizují rozhodnutí schválená v rozhodovacích orgánech,
- nemůže sama o sobě právně zavazovat své členské země proti jejich vůli a přijímací se zpravidla pouze nezávazné deklarace či prohlášení, může však vzniknout i mezinárodní smlouva ale je závazná jen pro ty, kteří ji podepíší,
- financování aktivit závisí na vůli členských států, zpravidla na příspěvcích.

Pokud se podíváme na to, jak je vnímána Evropská unie, resp. předchozí Evropská společenství, můžeme konstatovat, že se jedná o mezinárodní organizaci, resp. organizace, jež se však od ostatních mezinárodních organizací v mnoha ohledech odlišuje. Z pohledu hloubky integrace je např. patrné, že země v rámci Evropské unie spolupracují na mnohem užším principu (v současnosti dokonce až na úrovni měnové unie), než jak je tomu u ostatních mezinárodních organizací. Mnohem důležitější odlišností je však fakt, že **Evropská unie má vlastní vůli odlišnou od vůle členských států**. To je odvozeno od toho, že členské země přenesly na tuto mezinárodní organizaci určitou část svých pravomocí (např. monetární politiku, zemědělskou politiku). Pakliže dojde na úrovni orgánů Evropské unie k určitému rozhodnutí jak provádět daný typ hospodářské politiky, potom je tento projev vůle pro členské země závazný, a to i když zastávají opačný názor a hlasovaly tak proti tomuto opatření. Jinými slovy řečeno, může dojít k tzv. přehlasování členského státu či vícero členských států a přijatý legislativní akt je následně závazný pro všechny členské státy, resp. subjekty Evropské unie. S tím souvisí i to, že orgány Evropské unie (Komise, Rada a Evropský parlament) vytvářejí **vlastní právní řád**, který působí přímo na právní postavení samotné Evropské unie, jejích členských států nebo subjektů práva členských států, a to nezávisle na vnitrostátním právu členských států. V neposlední řadě je důležité zmínit i to, že Evropská unie disponuje zčásti i svými vlastními prostředky (jedná se zejména o vybraná cla), kterými může financovat své aktivity. Není tak plně finančně závislá na vůli členských států, jak tomu bývá u klasických mezinárodních institucí.

1.2.1 SYMBOLY EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie používá několik symbolů, z nichž nejznámější je vlajka skládající se z kruhu zlatých hvězd na modrém pozadí (hvězdy symbolizují ideály jednoty, solidarity a souladu mezi evropskými národy, kruh vyjadřuje evropskou jednotu, avšak počet hvězd v něm nemá nic společného s počtem členských států EU) – viz obrázek 1.

Obrázek 1: Vlajka Evropské unie

Dalším symbolem Evropské unie je *hymna*, která v žádném případě nenahrazuje národní hymny, ale spíše oslavuje společné hodnoty. Melodie hymny je převzata z Deváté symfonie Ludwiga van Beethovena, kterou v roce 1823 složil na slova lyrické básně Friedricha Schillera „Óda na radost“ z roku 1785. Hymna symbolizuje nejen Evropskou unii, ale i Evropu v širším smyslu. Báseň „Óda na radost“ představuje Schillerovu idealistickou vizi bratrství všech lidí, kterou sdílel i Beethoven.

Mezi symboly EU řadíme i tzv. *Den Evropy* (9. května) oslavuje mír a jednotu v Evropě. Toto datum je připomenutím historicky významné „Schumanovy deklarace“. Francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman během svého projevu v roce 1950 v Paříži navrhl novou formu politické spolupráce v Evropě, která by napříště vyloučila válečný konflikt mezi evropskými národy. Navrhoval vytvoření nadnárodní evropské instituce, která by řídila společnou těžbu uhlí a výrobu oceli. Za necelý rok byla podepsána smlouva, na jejímž základě takový orgán vznikl. Schumanův návrh se považuje za počátek integrace, kterou dnes nazýváme Evropskou unií.

V neposlední řadě musíme zmínit i motto Evropské unie, které zní „*Jednotná v rozmanitosti*“ a jež se začalo užívat v roce 2000. Vyjadřuje společné odhodlání Evropanů, kteří prostřednictvím EU usilují o mír a prosperitu a zároveň hrdost na různorodost národů, které tvoří Evropskou unii, což vede k obohacování různými kulturami, tradicemi a jazyky tohoto kontinentu.

1.2.2 EKONOMICKÝ PROFIL EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie je z mnoha hledisek dosti pestrá směsicí států. Z hlediska jejich velikosti - použijeme-li populační měřítko - je složena z 6 velkých a 21 malých ekonomik, z hlediska ekonomické rozvinutosti z 11 vyspělých ekonomik a 16 relativně méně vyspělých zemí, vůči kterým se mj. uplatňují vztahy solidarity a pomoci ostatních členů Unie. Z hlediska státního zřízení je v EU 21 republik a 6 konstitučních monarchií, všechny však ctí demokratické principy vlády a jsou členy Rady Evropy (mezinárodní organizace zaměřující se na dodržování lidských práv a demokratických principů).

Evropská unie má rozlohu cca 4,2 milionů km² a žije v ní 447 milionů obyvatel, což ji staví na třetí místo na světě za Čínou a Indií. Co se týče rozlohy, největší zemí Unie je Francie,

nejmenší je Malta. Počet obyvatel Evropy vzrůstá současným působením dvou faktorů: přirozeného růstu (tj. více lidí se rodí, než umírá) a čisté migrace (tj. více osob do EU přichází, než z ní odchází). V důsledku růstu střední délky života a poklesu porodnosti však obyvatelstvo Evropy stárne.

Ekonomické postavení EU lze v maximální stručnosti charakterizovat velmi obtížně. Spokojme se proto jen s jedním údajem, kterým vymezíme ekonomickou sílu EU – veličinou nominálního hrubého domácího produktu, který v roce 2019 dosáhl výše skoro 16 bilionů dolarů, což činilo z Evropské unie druhou největší ekonomiku světa, hned po USA. Většina členských států patří k industriálně nejrozvinutějším státům světa, jejichž ekonomická úroveň (měřená nejen přepočtem HDP na 1 obyvatele) patří ve světové ekonomice k nejvyšším.

Z pohledu ekonomické síly a mírou zapojení do světové ekonomiky patří Evropská unie mezi tzv. tři centra světové ekonomiky (společně s USA a asijským centrem vedeným Japonskem a Čínou) a do značné míry tak ovlivňuje světovou ekonomiku. To se projevuje zejména v oblasti obchodu - ačkoliv v EU žije pouze 7 % světového obyvatelstva, její obchod se zbytkem světa představuje zhruba 20 % světového dovozu a vývozu. Přibližně dvě třetiny veškerého obchodování EU se uskutečňují mezi členskými zeměmi Unie.

Ekonomická síla jednotlivých členských států je velmi rozdílná, vcelku odpovídá rozdílným populačnímu charakteru. Přibližně dvě třetiny celkového objemu hrubého domácího produktu Unie vyprodukuje pouze její čtyři velké členské státy (Německo, Francie, Itálie a Španělsko). Z tohoto tedy vyplývá, že na zbývajících 23 členských států připadá pouze jedna třetina celkové produkce EU. To potvrzuje výrazné rozdíly mezi jednotlivými státy Unie nejen co do velikosti jejich ekonomik, ale i co do jejich ekonomické síly.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Mezinárodní ekonomická integrace představuje proces, který je výsledkem vzájemného a postupného prorůstání, propojování, následného přizpůsobování a sblížování národních ekonomik. Prorůstání jednotlivých ekonomik se nazývá jako internacionalizace. Toto prorůstání má převážně mikroekonomickou povahu, jejímž základem je mezinárodní dělba práce. Specifickým projevem internacionalizace je globalizace, která je chápána jak pozitivně, tak i negativně. Jestliže národní ekonomiky mezi sebou čím dál více prorůstají, stávají se na sobě i závislémi. Závislost jedné ekonomiky na druhé může mít podobu i tzv. jednostranné závislosti, zpravidla ve směru malé, otevřené ekonomiky ve vztahu k velké ekonomice (např. česká ekonomika je silně závislá na německé ekonomice) nebo rozvojového státu ve vztahu k ekonomicky vyspělé ekonomice.

Mezinárodní ekonomickou integraci lze charakterizovat jako objektivně se prosazující proces, kdy dochází na základě mezinárodní smlouvy ke vzniku větších zmezinárodněných ekonomických celků. Zpravidla se tak děje pomocí dohody mezi vládami daných zemí, jež určuje na základě mezinárodní smlouvy podobu ekonomické integrace. Forma mezinárodní ekonomické integrace může mít několik stupňů či fází: (i) pásmo volného obchodu, (ii) celní unie, (iii) společný trh, (iv) primární hospodářská unie, (v) rozvinutá hospodářská unie, (vi) formativní hospodářská a měnová unie, (vii) hospodářská a měnová unie, (viii) politická unie.

Na základě teorie mezinárodní ekonomické integrace by z delšího časového hlediska měla převážet pozitiva nad negativy. Ekonomická integrace může mít své pozitivní, ale i negativní účinky hned na několik subjektů – jednak jsou to firmy, kterým se v pozitivním slova smyslu rozšiřuje trh, na kterém lze realizovat úspory z rozsahu, na druhé straně se musejí potýkat se zvýšenou konkurencí, což nemusejí všechny firmy v daném státě ustát. Výhody z integrace mohou, a zpravidla i mají, spotřebitelé, kteří mohou těžit z ostřejší konkurence, která tlačí buď ceny směrem dolů, nebo se zvyšuje při nezměněné ceně kvalita. Na druhé straně mohou existovat i negativní účinky integrace.

V současné době je Evropská unie tvořena 27 členskými státy. Evropská unie je tak z mnoha hledisek relativně pestrým konglomerátem států. Z hlediska jejich velikosti - použijeme-li populační měřítko - je složena z 6 velkých a 21 malých ekonomik, z hlediska ekonomické rozvinutosti najdeme mezi jednotlivými zeměmi výrazné rozdíly, kdy mezi nejméně rozvinuté země patří Bulharsko a Rumunsko. Naopak mezi hospodářsky nejvíce vyspělé země světa patří Německo, Lucembursko, Nizozemsko či Švédsko.

Území států Evropské unie představuje plochu přibližně 4,2 milionu čtverečných kilometrů, což je přibližně 42 % plochy evropského kontinentu. Počet obyvatelstva EU dosahuje celkově 447 milionů osob. Evropská unie disponuje relativně velkým vnitřním trhem, který je větší než v případě Spojených států a naopak signifikantně menší ve srovnání s Čínou či Indií.

Evropská unie je velmi diversifikovaným celkem (např. rozdíl mezi ekonomickou výkonností Lucemburska a Bulharska měřenou pomocí hrubého domácího produktu na obyvatele ve standardu kupní síly je téměř sedminásobný), což samo o sobě již naznačuje, že integrace nemá zcela optimální podmínky pro svou realizaci. Disproporce však nejsou pouze mezi jednotlivými zeměmi, ale také mezi jednotlivými regiony členských zemí.

ODPOVĚDI NA OTÁZKY

- 1. Objektivně se prosazující proces postupného propojování a spojování existujících ekonomických celků ve větší, zmezinárodněné celky ve světové ekonomice se nazývá:**
 - a) Internacionalizace.
 - b) Integrace.
 - c) Interdependence.
 - d) Intervence.

2. Liberalizaci vzájemného obchodu (odstranění cel a kvantitativních omezení) mezi dvěma a více zeměmi, přičemž si tyto země ponechávají svou autonomní obchodní politiku, nazýváme jako:

- a) Pásmo volného obchodu.
- b) Celní unie.
- c) Primární hospodářská unie.
- d) Rozvinutá hospodářská unie.

3. Celní unie znamená, že členské státy:

- a) Používají společnou obchodní politiku vůči třetím zemím.
- b) Mají společnou obchodní politiku vůči třetím zemím a navíc koordinují vybrané hospodářské politiky.
- c) Mají mezi sebou volný vzájemný obchod, ale vůči třetím zemím uplatňují autonomní obchodní politiku.
- d) Ani jedna z výše uvedených odpovědí není správná.

4. Vzájemnou závislost národních ekonomik označujeme jako:

- a) Interdependence.
- b) Integrace.
- c) Intervence.
- d) Internacionalizace.

5. Rozdíl mezi celní unií a pásmem volného obchodu spočívá v:

- a) Zavedení společného celního sazebníku vůči třetím zemím.
- b) V rozsahu volnosti pohybu 4 výrobních faktorů.
- c) Odstraňování neviditelných překážek volného obchodu.
- d) Koordinaci vybraných hospodářských politik.

Správné odpovědi: 1.b); 2.a); 3.a), 4.a), 5.a).